

IN HET VELD – vennen en venen in Drenthe...

's Avonds aangekomen in het huisje in Pesse gaan we eerst even luisteren: horen we ze, en waar...? De heikkikkoren begonnen twee weken terug al in Brabant en de boswachter van Appelscha heeft ze ook al gehoord. Bij de Boerenveensche plassen is het deze avond echter nog stil.

In 1920 bestond dit landschap voornamelijk uit heide en venen. Hiervan rest nog maar 10% en vennen (en dierpopulaties) raakten geïsoleerd. Met dit onderzoek kijken we of die landschapsgeschiedenis ook genetisch aan te tonen is – en wat betekent dat voor beschermingsmaatregelen? De volgende dag lopen we in waadpak de oevers af. Het is net maart, nog vroeg in het voorjaar, soms ligt er 's morgens vroeg nog een vlies ijs op het water. Door de versnippering van het landschap vinden we vooral bruine kikkers, soms padden, en minder heikkikkers. Bij een paar vennen horen we 's avonds een prachtig concert van honderden blauwbekmannetjes, een zacht borrelend geluid, als lucht die uit een fles onder water ontsnapt. Ook vinden we 'sterrenschot' en kikkers die door een buning half opgegeten zijn, en een enkele keer zonnende adders.

Door de week zit ik met collega's in een bungalow van een huisjespark. In twee weken tijd zoeken we alle vennen en plas-sen af en verzamelen we wat kikkerdril. Elk water bezoeken we twee keer, omdat er wat spreiding in de voortplanting zit. Ieder eiklompje gaat in een gecodeerd potje mee terug naar het lab in Wageningen. De daaropvolgende weken kweken we ze op tot kikkervisjes. Een of twee daarvan worden gebruikt voor de genetische analyse, de honderden andere potten met kikkervisjes gaan na een maand weer terug naar het ven of de plas waar ze vandaan kwamen.

Dit veldwerk deden we 20 jaar geleden, in 1999. Tegenwoordig zijn de dna-technieken beter en goedkoper en complexe GIS-analyses kunnen met een druk op de knop gedaan worden. Maar toen was het revolutionair: genetische technieken (micro-satellieten) om op landschapsschaal fragmentatie aan te tonen. Gemiddeld vier kilometer afstand tussen vennen zorgt voor fragmentatie en genetische verarming, zo bleek. We konden genetische verschillen aantonen die samenhangen met de ontginning van het landschap, die in Drenthe nog maar 70 jaar en in Brabant 100 jaar daarvoor plaatsgevonden had.

Foto: Fabrice Ottburg

Vrijdag, als collega's naar huis zijn, besluit ik nog even het meest afgelegen ven in het zuiden te bekijken. Het is vrij diep, met rechte oevers, in het midden is een trilveen dat overgaat in een kragge. De oever afspeurend schiet ik opeens door de kragge heen, en hang – in mijn waadpak- tot mijn middel in het water. Geen bodem, niets... om deze reden mogen we dus nooit alleen veldwerk doen, flitst door mijn hoofd. Met mijn schepnet weet ik me echter voorzichtig, decimeter voor decimeter, naar het dikkere deel van de kragge te trekken, totdat ik er weer uit kan kruipen. Drijfmat, met de schrik in de benen.

THEO VAN DER SLUIS